

Framsidan

Aktuellt magasin om biblioteksfrågor från Kultur i Väst | Nr 1 | 2016

I barnens händer

Spelet om berättelsen

Förlegad skärmtidsdebatt

Kommunens kulturnav



Mer – för barnens skull

Vilken spännande tid vi lever i. Diskussionsämnen saknas aldrig. Är det bättre att läsa på papper än på skärm? Varför presterar våra barn så dåligt i PISA-undersökningarna? Gör vi fel? Kan vi arbeta på något annat sätt? Biblioteken har alltid utmaningar att bita i. Jag tänker inte svara på frågorna – snarare ge er lite fler att fundera på.

Mer forskning

Det görs så otroligt mycket bra på våra bibliotek. Och vi kan bli ännu bättre. Genom att ta stöd i aktuell forskning, våga avväjna oss vid måsten och rutinuppgifter som blivit oviktiga. Är det svårt och jobbigt? Nä, det är ju inte det. Det är befriande.

I *Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age* (Penguin Press, 2015) undersöker MIT-professorn Sherry Turkle samtalets betydelse. Hon har tittat på "... how a flight from conversation undermines our relationships, creativity, and productivity – and why reclaiming face-to-face conversation can help us regain lost ground."

Bokklubbar, läsecirklar, bokfikor. Här har ni forskningsstöd i massor.

En omfattande engelsk forskning (*The British Cohort Study 2013*) visar att om man som barn läser av eget intresse ökar ens förståelse inom många områden, inte bara ordförståelse. Forskningen hänvisar till att man klarar skolan bättre, men jag skulle vilja säga att man klarar livet bättre. För det är ju livet som är det viktiga – inte skolan.

Mer barns röster

Höjd åldersgräns för barn på sociala medier ska utredas. Samtidigt kan vi läsa Ylva

Mårtens Vad säger barnen? och lära oss att yttrandefriheten inte har någon åldersgräns. Hur ger vi barnen en röst på våra bibliotek - fysiskt och på våra hemsidor? Lyssnar vi på och samtalar vi med barnen kring vad de vill ha ut av biblioteket?

Visst, det är svårt och gott om tid är det ont om. Men vi måste ta oss tid. Vi kan hitta hur mycket stöd som helst i lagar och konventioner för det. Men det där vet ni ju redan.

Mer e-ljudböcker

Flera förlag publicerar alla sina nya titlar som e-böcker och erbjuder dem via abonnemangstjänster. En bra början. E-ljudboksutgivningen är däremot fortfarande svag. Familjedelning och andra lagliga fiffigheter ger även barnen tillgång till strömmande tjänster. Då måste där finnas ett bra utbud. Talboks-inläsningarna verkar komma tidigare – det är superbra. Det är härligt att talboken är klar när Bokslukarsällskapets program om en nyutkommen bok publiceras. Men alla har inte kunskap om att de finns.

Ja, ja, jag vet. Alla barn har inte en smart-phone eller surfplatta. Men det är inte något bra argument för att inte visa barnen och deras föräldrar möjligheterna med böcker i mobila enheter. Alla sätt att ta till sig en text eller en berättelse är bra. Det är innehållet som är det viktiga inte mediet.

Mer webb

Rätt bok till rätt person vid rätt tillfälle. En rätt omöjlig uppgift. Ändå lyckas vi med det där varje dag. Heja oss! Tänk om vi kunde få till det dygnet runt också. Vi är på väg men

vägen är lång. Lättillgängliga, intressanta, aktuella hemsidor där barnsidorna syns och lyfts fram och som sköts av personal som har gott om tid och redskap för det. Jag har tjatat om detta i typ 20 år nu. Tar ni upp besöken på hemsidan i statistiken? Jag vet i alla fall att Barnens biblioteks 260 000 sessioner/besök varje år inte syns någonstans i statistiken.

Så vart leder allt det här pratet?

Till årets upplaga av Sommarboken. Vi har forskningen i ryggen. Barnen är ivriga, webben snart uppdaterad och material på gång.

Till ett: Leve berättelserna! Berättelser i alla former skapar gemenskap och referensramar som ger känsla av samhörighet. Många vet att "Ska bara" kommer från Alfons Åberg och att "42", från Liftarens guide till galaxen, är svaret på allting.

Så tack alla författare, illustratörer, filmmakare, spelbyggare med flera som ständigt ger oss nya berättelser att njuta av.



Foto: Kultur i Väst

Katarina Dorbell

Konsulent litteratur barn och unga/
Barnens bibliotek



Framsidan

Tidningen Framsidan ges ut av Kultur i Väst som är en förvaltning inom Västra Götalandsregionen. Framsidan ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor.

Ansvarig utgivare:

Fredrik Svedemyr

Redaktörer:

Helén Andersson
Fredrik Svedemyr

Redaktionsråd:

Helén Andersson
Katarina Dorbell
Lotta Eldh
Eva Fred
Christine Hellqvist
Eva Johansson
Katarina Larsson
Maud Lindström
Helena Rung
Fredrik Svedemyr

Layout och bildhantering:

Kerstin Strömberg
Fredrik Svedemyr

Kontakt:

Framsidan
Kultur i Väst
405 44 Göteborg
Tel: 031-333 51 00
redaktionen@framsidan.net

Webbplats:

www.framsidan.net

Prenumeration och adressändring:

www.framsidan.net
prenumeration@framsidan.net

Omslagsillustration:

Yusuke Nagano

Tryck:

Cela Grafiska
ISSN-nummer
1651-1271

Vid efterfrågan går det att få Framsidan inläst

Hör av dig till
lars.bred@kulturivast.se
Tel: 031-333 51 88

Innehåll

Mer – för barnens skull!	2
Katarina Dorbell funderar kring bibliotekens utmaningar och hyllar berättelserna	
Barnbokskatalogen i ny skepnad	5
Nytt från Kulturrådet	
Barnen bygger det framtida biblioteket	7
Ett aktivt deltagande präglar Malmö stadsbiblioteks nya barnavdelning	
Ett kodat berättande	9
Barn och unga skapar berättelser genom programmering på Litteraturhuset Trampolin	
Kommunens kulturnav	12
Om en kultursamordnares arbete	
Vägning av bäbisar på bibliotek	15
I Södra Ryd kommer BVC till biblioteket	
Tillgängligt barnkalas	18
Göteborgs barnkulturkalas jobbar mot tillgänglighet	
IFLA – en global röst	20
Om IFLAs arbete med barnbibliotek i världen	
Spelet om berättelsen	22
Techformance - dataspel möter teater i nytt format	
Den tysta kunskapens kraft	23
Sociologen Erik Hannerz om hur punken bygger kunskap	
Nyckel till lyckad läsinlärning	25
Om betydelsen av erfarna pedagoger och skönlitteratur för läsinlärningen	
Profilen – Att läsa är ju att ha roligt	26
Sveriges läsambassadör Anne-Marie Körling	
Förlegad skärmtidsdebatt	30
Elza Dunkels om näthat och skärmtidsdebatt	
Om jag hade ett bibliotek	31
Ylva Mårtens kåserar om sin dröm om ett allåldersbibliotek	

Barnbokskatalogen i ny skepnad

Kulturrådet kommer från och med i år att göra Barnbokskatalogen på egen hand. De lägger samtidigt ner Bokjuryn. Kulturrådet satsar istället stort på uppsökande och målgruppsinriktad verksamhet.

Text och bild: Helén Andersson

Kulturrådet vill knyta ihop sitt läsfrämjande arbete och ser Barnbokskatalogen som en del i den säcken. Tillsammans med bidragsmedel, projektet Bokstart och läsambassadören ska Barnbokskatalogen ses som en tydlig kommunikationskanal för Kulturrådets läsfrämjande handlingsprogram.

– Vi vill kunna jobba med helheten på ett tydligare sätt och vi ser en styrka i detta eftersom de olika delarna når olika personer, säger Lotta Brilioth Biörnstad, enhetschef Litteratur, läsande och kommunikation.

Ny katalog

Barnbokskatalogen kommer att fortsätta vara en tryckt katalog, den kommer att finnas tillgänglig på webben och innehållet kommer att väljas av en sakkunnig urvalsgrupp. Däremot kommer katalogen att byta utseende och delvis också målgrupp.

– Den kommer att ha ett tilltal till mellanåldern och uppåt och till förmedlare, även om de yngre barnen självklart också är en målgrupp, säger Henriette Zorn, handläggare Läsfrämjande och biblioteksfrågor och projektledare för Barnbokskatalogen.

Under åren 2008 -2015 har Barnbokskatalogen producerats av Kultur i Väst och Barnens bibliotek på uppdrag av Kulturrådet och har släppts i samband med Bok- och



Storskalig satsning Lotta Brilioth Biörnstad och Henriette Zorn hoppas på ett statligt uppdrag för att göra en storskalig satsning av Bokstart i hela landet.

biblioteksmässan i Göteborg i september. Från och med i år kommer Barnbokskatalogen att finnas till hands lagom till Läslovet i vecka 44.

– Det är ett lämpligt tillfälle för förmedlare och bibliotekarier att jobba med katalogen. Och ska man läsa på lovet är det ju kul med en pinfärs katalog att bli inspirerad av, säger Henriette Zorn.

Barnbokskatalogen är Kulturrådets största publikation med över 400 000 tryckta exemplar. För att få reda på hur katalogen används gör Kulturrådet en Sifo-undersökning under våren. Den hoppas man ska ge svar på vad som tidigare har varit bra och vad som har varit mindre bra. Trots Sifo-undersökning lovar Henriette Zorn att katalogen ska komma ut som vanligt utan uppehåll.

– Och, tillägger Lotta Brilioth Biörnstad, budskapet till omvärlden är att vi fortfarande tycker att Barnbokskatalogen är jätteviktig och vi vet att förmedlarna efterfrågar stöd med att hitta och välja böcker. Vi vill inte tappa bort barnen, men vi tror att det går att kombinera och därför vill vi ha ett annat tilltal.

Bokjuryn

I samband med utgivningen av Barnbokskatalogen har Kultur i Väst och Barnens bibliotek varje år arrangerat tävlingen Bokjuryn. Kulturrådet har gjort bedömningen att med ny katalog är det dags för en nysatsning och vill skapa andra aktiviteter med tydligare ingång till språk och läsning.

– Vi funderar just nu tillsammans med läsambassadören Anne-Marie Körling om alternativ till en tävling, om andra sätt att

jobba med Barnbokskatalogen, berättar Henriette Zorn som inte vill avslöja mer.

– Bokjuryn har till stor del utspelat sig i skolan, men Kulturrådets primära målgrupp för läsfrämjande arbete är utanför skolan. Därför är det svårt för oss att driva ett sådant skolriktat projekt som dessutom kostar ganska mycket pengar. Då väljer vi att lägga de pengarna på något annat, säger Lotta Brilioth Biörnstad.

Bokstart

Kulturrådets stora satsning heter Bokstart där det just nu pågår fem pilotprojekt. Tre av dem i typiska förortsområden, två i glesbygdsområden. Det är olika utmaningar i olika områden, men det handlar om att prova hembesök. Förhoppningen är ett statligt uppdrag för att kunna göra en storskalig satsning av Bokstart i hela landet.

– Vi ser Bokstart som ett helt batteri av möjligheter där hembesök är en del och där det finns mycket att utveckla när det gäller samarbetet med barnavårdscentralerna ute i kommunerna, säger Lotta Brilioth Biörnstad som tror att det behövs ett politiskt engagemang för att detta ska bli verklighet.

– Det finns så mycket erfarenhet att bygga vidare på men det behöver höjas en nivå. Det behöver göras mer och med högre kvalitet. Och det är det Bokstart går ut på.

Samtidigt som pilotprojektet Bokstart pågår för Kulturrådet en dialog med Kulturdepartementet för att påtala att arbetet med små barns språkutveckling är både en utbildningsfråga, en social fråga och kulturpolitik.

– Vi har märkt att det finns ett stort intresse från politiken och vi hoppas på ett

Fakta

Läs mer om Bokstart på framsidan.net

möte med både socialdepartement och med utbildningsdepartement ganska snart, berättar Lotta Brilioth Biörnstad som erkänner att Kulturrådet känner sig besjälade av frågan om små barns språkutveckling.

– Det vi gör för små barn och deras familjer tidigt främjar också de här barnen när de kommer till skolan.

Nytt perspektiv

Förra året fick Kulturrådet ett nytt uppdrag att utveckla Skapande skola för förskolan. Här har Kulturrådet valt att göra en riktad satsning mot kommuner där det kan vara långt till kulturen. En riktad satsning som beskriver Kulturrådets mer målgruppsinriktade sätt att arbeta.

– I jämförelse med tidigare jobbar vi nu mer mot de målgrupper där vi ser det finns särskilt stora behov, säger Lotta Brilioth Biörnstad och menar att mer riktade satsningar är en väg att gå. Samtidigt som Kulturrådet måste göra bredsatsningar som Barnbokskatalogen också.

– Vi måste jobba med både och. Men i det kulturpolitiska uppdraget står bland annat att Kulturrådet ska utjämna skillnader, och för att verkligen komma någon vart med det måste vi jobba lite mer riktat. ■

Kultur berikar livet

Kultur i Väst
kulturivast.se

Barnen bygger det framtida biblioteket

I höst slår Malmö stadsbibliotek upp portarna till den nya barnavdelningen. Vägen fram till att portarna går upp har varit kantad av ett aktivt deltagande från barnen själva. Allt för att skapa en miljö på barnens villkor.

Text: Fredrik Svedemyr

Det som går under projektnamnet Lilla Slottet är Malmö stadsbiblioteks nya barnavdelning. Ett omfattande förarbete har pågått under snart tre år och i början av september är det dags att öppna dörrarna till en ny värld för Malmös alla barn mellan noll och åtta år.

– Detta är en åldersgrupp som växer snabbt. Vi har 150 olika språk i Malmö och vi ser ett stort behov av att vara ett stöd till alla barn, säger Malin Gillberg, projektledare för projektet Lilla Slottet.

Arbetet fram till det som inom kort blir den nya barnavdelningen har kantats av ett stort mått av delaktighet. Barn och även deras föräldrar har involverats i processen genom olika typer av dialogworkshops. Personalen har även genomfört en form av deltagande observation för att lära sig mer om hur barn interagerar i olika sammanhang och miljöer. Ett resultat av delaktigheten kan bland annat ses i det kommande naturtemat i rummet. Barnen har också uttryckt önskemål om exempelvis små gömställen och krypin.

Tydlighet

Det finns många modeller för delaktighet, alltifrån en konsultativ form till att faktiskt vara medbestämmande. En bra grund för delaktighet handlar enligt Malin Gillberg till



Deltar På Malmö stadsbibliotek har barnen varit delaktiga i skapandet av den nya barnavdelningen som öppnar till höst. Bland annat har personalen genomfört en del workshops och lärt sig mer om hur barnen använder biblioteket. En del insikter har också utmanat den egna yrkesrollen och landat i nya sätt att jobba. Foto: Malmö stadsbibliotek

stor del om att vara tydlig.

– Lova inte något du inte kan genomföra. Det är stor skillnad att säga att de ska få vara med att bestämma namnet på den nya barnavdelningen, istället för att säga att vi

behöver hjälp med att komma på ett namn. Det är viktigt att lyssna på barnen och ta deras delaktighet på allvar, men det är också viktigt att vara tydlig med hur mycket de kan påverka, säger hon.

Att släppa in och skapa delaktighet kan också betyda att personalen får släppa lite på sin kontroll. I Malmö har detta bland annat tagit sig uttryck i ett nytt samlingssystem som man tagit fram i samarbete med barnen.

– För många barn är SAB-systemet helt obegripligt. De gör många gånger ingen skillnad mellan skön- och facklitteratur. Det är en större process för personalen och gör det kanske lite svårare att hitta. Men vårt fokus ligger på barnens perspektiv, vilket också kräver att vi vågar släppa en del av vår kontroll om det leder till att barnen hittar bättre, säger Malin Gillberg vidare.

Relationer

Delaktighet handlar även om att bygga relationer och att få barnen att känna sig såväl trygga som sedda. Även detta relationsbyggande arbete kan utmana den mer etablerade föreställningen om yrkesroll och rutiner.

– Det kanske inte känns självklart för ett barn att gå fram till en informationsdisk. Vi har jobbat med bemötande och experimenterat med vår yrkesroll genom att bland annat klä ut oss. Att spela teater ingår kanske inte i vår roll. Men att ta på sig ett par monstertofflor kan väcka nyfikenhet hos barnen och leda till frågor. Det blir ett socialt möte och en mer naturlig ingång till att ställa en fråga, säger Malin Gillberg och understryker att det är berättelsen som står i fokus.

– Grunduppdraget är det samma. Det handlar om att hitta nya sätt att förmedla berättelser och att låta barnens egna berättelser få ta plats, fortsätter hon.

Tar tid

Personalen har också jobbat i tvärgrupper med bland annat just bemötandefrågor. Genom att systematiskt diskutera och utvärdera olika idéer, har lösningar växt fram i ett ständigt flödande utvecklingsarbete.

– Vi gav varandra läxor och en idé som kom fram var att vi skulle ha på oss verktygsbälten för att göra det tydligare vem som faktiskt jobbar på avdelningen, berättar Malin Gillberg.



Tydlig Malin Gillberg är projektledare för det som går under projektnamnet Lilla Slottet. Vad namnet på den kommande barnavdelningen kommer bli är inte klart. Även i processen kring namnet kommer barnen vara delaktiga. Att jobba med barns delaktighet kräver såväl tid som tydlighet: – Lova inte något du inte kan genomföra, säger Malin Gillberg. Foto: Eget



TRE PUNKTER OM DELAKTIGHET

- Ha ett mål med att skapa delaktighet
- Var tydlig med vad som går att påverka
- Låt delaktighetsarbetet ta tid



Fakta

Läs mer

En viktig del i det nu tre år långa arbetet med projektet Lilla Slottet har varit dokumentation. Mer om att skapa delaktighet och processen finns att läsa på projektbloggen:

projektlillaslottet.wordpress.com

Att skapa delaktighet öppnar också möjligheter till ett mer gränslöst förhållnings-sätt mellan bibliotekets avdelning för de lite större barnen, Balagan och den nya barnavdelningen. Det kan handla om äldre barn som arrangerar en teater ihop med de yngre. Att låta barnen själva hålla i olika typer av aktiviteter är också ett sätt att bekräfta deras kunskap och få dem att växa. Samtidigt är det en utmaning att få barnen att känna ett ägandeskap över rummet. Här är inte minst det relationsbyggande arbetet med barnen en väsentlig del.

– Det tar tid att bygga upp och kan ibland vara svårt med de yngre barnen. Men ibland måste det få lov att ta tid för att det ska bli bra. Vi är inne i en väldigt spännande process, säger Malin Gillberg.

Få en känsla

Hon framhåller också att delaktighet inte är ett statiskt ögonblick i ett planarbete kring en ny barnavdelning. Det är en högst levande process som är ständigt pågående.

– Vi jobbar hela tiden med att få in det i våra kroppar och att vi i personalen ska kunna känna direkt när möjligheten att skapa delaktighet finns. Vi vill att barnen ska känna att det är deras plats. Det är inte många platser där barnen har en röst. På sikt handlar det om att lära barnen att de har en rätt att påverka. Det är en demokratisk fråga, säger Malin Gillberg. ■

Ett kodat berättande

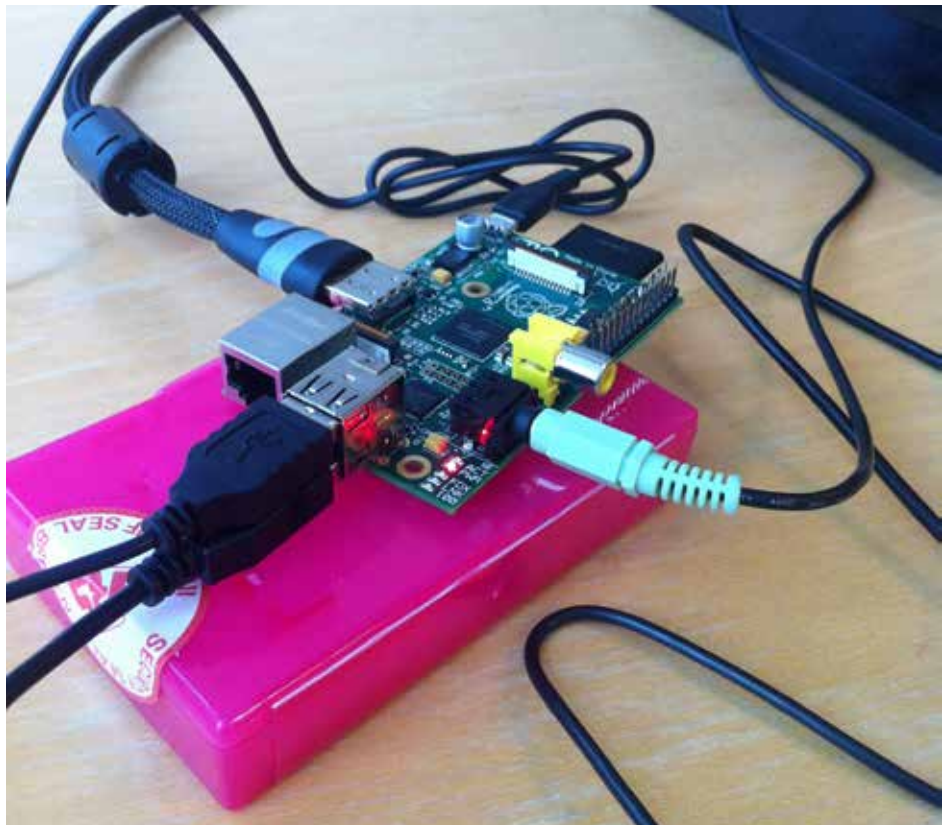
Det går att hitta en dramaturgi i det mesta. Den finns i vardagen, filmen, texten och nu också i kodens semantik. Litteraturhuset Trampolin i Sandviken och Kulturutveckling Region Gävleborg samarbetar kring att låta barn skapa berättelser genom programmering. Det är ett sätt att stärka deras deltagande i en digital kultur.

Text: Fredrik Svedemyr

Young Story Architects är ett projekt som vill utforska nya former av berättande för barn och unga. Genom att kombinera klassisk dramaturgi och programmering skapar deltagarna berättelser, som kommer till uttryck i sekvenser på en skärm. Genom olika kodade kommando förs varje liten berättelse framåt.

– Det är ett sätt att inte låta en passiv konsumtionskultur styra. Genom en förståelse för programmering vill vi också ge ungdomar möjligheter att bli producenter av egna uttryck och få en agens, säger Josephine Rydberg Lidén, crossmediakonsulent på Kulturutveckling Region Gävleborg. Tekniken är förhållandevis enkel. En tämligen avskalad dator i form av ett litet kretskort, en skärm, ett tangentbord och en mus. Därtill ett gratisprogram där man genom att stapla block med olika kommandon bygger en programsekvens som till slut blir en animerad berättelse på skärmen. Skapandet går från att i princip bygga ihop sin dator till att slutligen ta del av den färdiga berättelsen.

– Det finns en viktig pedagogisk poäng i det. På det här sättet blir det transparent och tydligt istället för att utgå från något som är färdigt, säger Josephine Rydberg Lidén vidare.



Bygger Litteraturhuset Trampolin och Kulturutveckling Region Gävleborg samarbetar kring projektet Young Story Architects. Det är ett projekt som förenar berättande med programmering. Barnen använder en Raspberry Pi, en så kallad enkorts dator och får kopplas in skärm och andra enheter för att sedan skapa sina kodade berättelser. Foto: Litteraturhuset Trampolin



Skapar Litteraturhuset Trampolin i Sandviken har en rad olika aktiviteter för barn och unga. Verksamheten har vuxit fram med ett aktivt deltagande från barnen själva. Litteraturhuset för barn och unga där språket stimuleras och berättelser kommer till liv genom olika estetiska uttrycksformer. Karin Forsgren Anderung (tv) har varit med och berättat genom programmering. Foto: Litteraturhuset Trampolin

Fakta

Litteraturhuset Trampolin började som ett projekt 2010 och blev en permanent verksamhet tre år senare. Utgångspunkten är ett litteraturhus för barn och unga i Sandviken där berättelser får liv och språkstimulans sker genom olika estetiska uttrycksformer.

Vägen fram till dagens Litteraturhuset Trampolin präglas av ett aktivt deltagande i själva designprocessen. Rummet är utformat utifrån barnens egna tankar och idéer.

Litteraturhuset Trampolin ligger i anslutning till biblioteket i Sandvikens Kulturcentrum. Det invigdes 5 april 2014.

Läs mer om Litteraturhuset Trampolin på sandviken.se

Alla ingångar tillåtna

Enkelheten i det hela är också ett sätt att slipa ner den mentala tröskel som ibland kan finnas kring teknik. Det behöver inte vara så avancerat som det låter. Samarbetet med Litteraturhuset Trampolin är också ett sätt att flytta fokus från tekniken till själva berättandet.

– För mig var det här inledningsvis helt nytt. Det finns många ingångar till berättelser. Vi har tidigare jobbat mycket med att lyfta skrivhändelser. Det kan handla om sagor, leksakskataloger eller andra former av berättelser, som bygger på ett intresse. Alla ingångar är tillåtna och vi får inte vara rädda för att jobba med mer populärkulturella uttryck, säger Karin Forsgren Anderung som är verksamhetsledare på Litteraturhuset Trampolin.

Viktigt språk

Projektet riktar sig till barn och unga på friti-

den. Det finns även ett samarbete med skolan där Young Story Architects vänder sig till elever i årskurs sju i Söderhamn. Genom att gifta ihop teknik och humaniora hoppas Josephine Rydberg Lidén och Karin Forsgren Anderung på att kunna öppna dörrarna mellan olika ämnen i skolan. I förlängningen kan detta också tunna ut den skarpa linje som ibland träder fram i könsuppdelningen mellan tekniska och humanistiska ämnen.

– Skulle vi bara starta en hackerklubb, hade troligtvis en ganska homogen skara killar dykt upp. Genom att ta avstamp i berättandet när vi fler, säger Josephine Rydberg Lidén.

Att det blev just programmering utgår från en tanke om att det är ett språk eller uttrycksmedel som sällan hittar in i skolans schemaläggning. Samtidigt är det en en allt större del av dagens och inte minst morgondagens vardag.

– Många skolor satsar på en dator per



iva. Litteraturhuset Trampolin startade som ett projekt 2010. För tre år sedan blev det en permanent verksamhet. Idén och visionen har varit konstant, att skapa ett från början och är idag verksamhetsledare. Tillsammans med Josephine Rydberg Lidén (th) från Kulturutveckling Region Gävleborg låter hon barn och unga skapa

elev. Det är bra, men samtidigt är det ett hot. Vad är IT i skolan? Många gånger handlar det om ordbehandling och presentationer. Det finns för lite av källkritik och vad det är som styr de färdiga programvarorna. Om eleverna inte får en förståelse för programmering bidrar det till en slags ”illiteracitet”. Detta är morgondagens språk, säger Josephine Rydberg Lidén.

Från bok till skärm

Projektet speglar också en tradition av att främja berättandet i olika former, som finns i Gävleborg. Sedan en tid tillbaka har bland annat Institutet för digitala konstarter varit en mötesplats för människor som vill utforska teknikens konstnärliga möjligheter. Josephine Rydberg Lidén är landets första konsulent i crossmedia, vilket också är ett sätt att främja möjligheten att uttrycka sig i olika format. Lite förenklat handlar crossmedia om att inte fastna i stuprören mellan

olika sätt att gestalta en berättelse, vare sig det handlar om en bok, en film eller en kodad programsekvens i en förenklad dator. En berättelse skapas utifrån varje mediums unika förutsättningar och kan sedan flöda fritt mellan olika uttryckssätt. En bok som fortsätter på nätet i form av fan-fiction eller en film där publiken samtidigt kan logga in på en app i mobilen och får lösa olika uppdrag efter filmens slut.

– Det är många gånger en designfråga att lyckas. Vid varje plattformsbyte tappar man som regel 90 procent av publiken eller läsarna. Men samtidigt förutsätter yngre användare idag att det ska finnas en viss grad av interaktivitet. Den lägsta nivån brukar vara att det åtminstone ska gå att gilla med ett klick, säger Josephine Rydberg Lidén.

En demokratisk nerv

Precis som projektet Young Story Architects är ett uttryck för, så är deltagandekulturen

ett centralt inslag i ett crossmedialt sammanhang. I nästa fas av projektet är tanken också att utöka graden av interaktivitet i berättandet.

– Nu har vi gjort första fasen och tagit fram en handledning. Det är viktigt att det inte ska hänga på en person, utan att det ska vara enkelt för alla att jobba med. Biblioteket är en utmärkt plats som kan nå många fler. I nästa steg vill vi låta betraktaren interagera mer med berättelsen. Att kunna delta och vara medskapare är viktigt för en fungerande demokrati, säger Josephine Rydberg Lidén.



Framsidan på nätet!

Framsidan har tidigare skrivit om Litteraturhuset Trampolin. Läs mer på vår webb framsidan.net

Kommunens kulturnav

Kultursamordnaren i en kommun ska se till att alla barn på ett eller annat sätt får ta del av kultur. I Uddevalla sker detta till stor del genom samarbete med skola, bibliotek och offentlig kultur.

Text och bild: Helén Andersson

De flesta kommuner i Sverige har en kultursamordnare som ser till att kommunens barn får ta del av kultur. Ibland är kultursamordnaren och barnbibliotekarien samma person, ibland är det kommunens kultursekreterare som har uppdraget, och i en del kommuner finns det till och med flera kultursamordnare.

I Uddevalla finns kultursamordnaren Charlotta Charlie Byberg som fokuserar på barnkulturen i staden och som försöker ha överblick och full koll på vad som händer såväl inom den offentliga barnkulturen som kulturutbudet på skolor och bibliotek.

– Jag kan ju till exempel se att vi inte kan ha tre föreställningar samma dag för åldern ett till två år. Så det känns som ett bra upplägg med en kultursamordnare som samordnar, sköter kontakter och avtal, bokar hotell och marknadsför. Ja, egentligen allting ända fram till föreställningsdagen.

När det handlar om den offentliga delen i Charlotta Bybergs uppdrag fungerar biblioteken som bas. Här placeras de flesta föreställningar och evenemang för de allra yngsta barnen och genom ett tätt samarbete planerar de tillsammans bibliotekets program. Hon är övertygad om att biblioteken skulle kunna göra allt detta själv, men att hennes position ger en bra överblick och bättre spridning av barnkulturen i Uddevalla.

– Vissa saker gör ju biblioteken själv,



Koll på kulturen Charlotta Bybergs uppdrag är kommunens offentliga kulturprogram för barn och en stor del av hennes arbetstid ägnas åt administrativa arbetsuppgifter.

– Vissa saker kan du göra som bara administratör, men som kultursamordnare måste du också ha kunskap om kulturen på något sätt.

men vi har ett möte i halvåret där vi planerar och pratar om föregående program och om idéer vi har. Efter de mötena är det ett jädra pusslande för min del där det svåra är att få en bra mix på arrangemangen med bra spridning på åldrar och att produktionerna ska få plats i lokalerna med mera. Är det en större produktion, eller en produktion för

lite äldre barn, arrangerar vi den i regel på Regionteater Väst. Det är en riktig teater och guld värd, men kan kanske uppfattas som stor och skrämmande för de allra yngsta där biblioteken är ett utmärkt alternativ.

– Jag försöker få det så bra som möjligt i slutändan. För alla.

Kultur i skolan

Charlotta Bybergs uppdrag handlar i grunden om den offentliga kulturverksamheten för barn, men en stor del av hennes fokus ligger på skolan och hon har ett nära samarbete med en skolbibliotekarie, Cajsa Gustafsson, som också fungerar som skolans kultursamordnare. Ett samarbete hon enbart upplever som positivt och ett samarbete som ger henne en bra överblick över skolornas olika behov och vilka eventuella luckor som behöver fyllas.

– Här i Uddevalla tycker vi det är viktigt att skolan har ett ben i kulturen och att kulturen har ett ben i skolan, säger hon och menar att det är ganska självklart med stort fokus på skolan eftersom alla barn finns där. Och en del saker passar kanske inte för offentlig visning, men är utmärkt för skolan.

– Genom ett bra samarbete med skolan kan jag vara mer flexibel och hade jag bara jobbat med det offentliga hade det kanske inte fungerat så.

Arrangörsstöd

Budgeten mellan det offentliga och kulturen i skolan är fördelad på två kommunala förvaltningar. Det offentliga utbudet betalas av Kultur och fritid, och kultur i skolan av Barn och utbildning. Ett arrangemang som, enligt Charlotta Byberg, har både för och nackdelar och en gräns hon ibland skulle vilja suddas ut.

– Ibland tänker jag att det inte spelar någon roll var barnen finns. Det är ju samma barn vi vill nå. Mitt mål är att kultur ska vara en naturlig del i undervisningen.

Uddevalla kommun har också ett grundavtal med Regionteater Väst där alla elever i grundskolan varje år ska få gå på en av deras produktioner. Förutom kommunens budget finns också regionens arrangörsstöd och ett resestöd att söka för kulturaktiviteter. Det är Charlotta Byberg och Cajsa Gustafsson som samlar in alla ansökningar och fördelar dem.

– Att vi är två som har koll på alla stöd och på alla ansökningar gör att vi kan se till att det blir mer kultur för alla. Vi två tillsam-

mans har en grymt bra överblick och kan omfördela och sprida och verkligen maxa de resurser vi har, konstaterar Charlotta Byberg.

En annan effekt av att de två tillsammans har överblicken är att de kan pusha de föreningar eller skolor som vågar söka stöd och satsa för första gången. Och, menar Charlotta Byberg, tack vare arrangörsstödet kan en förening våga prova nytt utan att riskera allt för mycket egna pengar.

– Just det tänker jag är skillnaden. Att det kan bli så mycket mer kultur. Det är det jag tycker är så fantastiskt. Jag älskar arrangörsstödet, säger Charlotta Byberg som är tveksam till om arrangörsstödet skulle utnyttjas fullt ut utan en kultursamordnare med överblick.

– Och det viktigaste är ju att det används.

Årets Gulliverpristagare

Katarina Dorbell har utsetts till årets Gulliverpristagare. Hon får priset för att hon bland annat utvecklat nya metoder att knyta samman unga läsare och upphovsmän.

lika hedrande med alla gratulationer från när och fjärran. Jätteroligt, säger Katarina Dorbell och berättar att hon blivit firad med tårta på sin arbetsplats Kultur i Väst. ■

Text: Helén Andersson

Fakta

Redan 1996 var Katarina Dorbell en av de allra första att låta barnlitteraturen ta plats på nätet och hon har inspirerat många barn och unga till läsning via Barnens Bibliotek. Hon har också i många år arbetat med Barnbokskatalogen och Bokjuryn, och hon har medverkat i oändligt många samarbeten.

– Oerhört hedrande med priset, men det är



Foto: Andras Josefsson

Ett stöd för framtiden

Kulturen har många värden. Forskning pekar exempelvis på att kultur kan ha positiva effekter för barns utveckling och inlärning. Kulturaktiviteter i och utanför skolan är ett uttryck för detta. I Västra Götaland kan kommunerna söka stöd för olika typer av kulturarrangemang för barn och unga.

Text: Fredrik Svedemyr

Västra Götalandsregionen avsätter årligen drygt elva miljoner kronor i arrangörsstöd för barn och unga till regionens kommuner. Stödet är ett sätt att främja tillgången till olika typer av kulturupplevelser och eget skapande för barn och unga upp till 19 år. Det kan handla om såväl föreställningar, kulturpedagogiska verkstäder, som resor till natur- och kulturarvsverksamheter. Varje kommun som har en ansvarig samordnare, en barn- och ungakulturgrupp och en barn- och ungakulturplan kan använda sig av arrangörsstödet. Kultur i Väst administrerar stödet.

Två delar

Arrangörsstödet är tänkt att komplettera kommunens egen satsning på kultur för barn och unga. Arrangörsstödet består i huvudsak av två delar, ett omkostnadsstöd och ett subventionsstöd. Omkostnadsstödet är en ersättning för de omkostnader en professionell utövare kan ha, exempelvis resekostnader, logi eller andra kostnader, i samband med ett arrangemang. Detta för att en kommun inte ska behöva betala mer på grund av sitt geografiska läge. Subventionsstödet i sin tur utgörs av en reserverad summa för varje kommun baserad på antalet barn och unga i åldern 3-19. Kommunerna kan få tillbaka halva kostnaden för utövarnas arvoden för föreställningar eller kulturpedagogiska projekt utifrån det som förmedlas i Kulturkatalogen Väst, en digital utbudskatalog som

Kultur i Väst driver. Att stödet utgår från utbudet i Kulturkatalogen Väst handlar om att arrangemangen ska hålla hög konstnärlig kvalitet. Kulturkatalogen är omfattande och kommunen har samtidigt stort självbestämmande över vilka aktiviteter man vill arrangera. Subventionsstöd kan även utgå för skolbiovisningar och författarbesök, samt för resor till natur- och kulturinstitutioner utanför den egna kommunen.

Inte bara skolan

Stödet hanteras av ansvarig samordnare i kommunen. En vanlig missuppfattning kring arrangörsstödet för barn och unga är att det skulle vara begränsat till olika typer av arrangemang inom skolan. Så är inte fallet, utan det är öppet även för bibliotek, fritidsgårdar och andra arenor för kultur inom kommunen. Stödet delas ut retroaktivt och varje kommun får således äska för sina omkostnader i efterhand. Stödet betalas ut två gånger per år.

Effekter av kultur

En av de forskare som konstaterar att en kulturupplevelse kan ha stor betydelse för barn och ungas framtid är Anne Bamford, professor på School of Art i London. Hon har bland annat skrivit forskningsrapporten ”The Wow Factor” på uppdrag av Unesco. Under en föreläsning i Göteborg för ett antal år sedan framhävde hon bland annat att ett

möte med en kulturupplevelse, en workshop i graffiti, en musikföreställning eller vad det nu handlar om är möten som kan förändra en framtid. ■

Fakta


Stödet ges till kommuner som engagerar professionella kulturutövare och kan användas för att anordna kulturpedagogiska verkstäder, föreställningar eller resor till natur- och kulturarvsverksamheter för barn och ungdomar. Stödet ska ses som ett komplement till kommunernas egna kultursatsningar.

Kraven är att kommunen:

- har en plan för barns och ungdomars kulturverksamhet
- ansvarar för samordning och fördelning av arrangörsstödet
- har kontakt med den regionala konsulenten för barn- och ungdomskultur. Arrangörsstödet kan inte sökas av enskilda utövare eller producenter. Stödet betalas ut till den kommunala samordnaren som ansvarar för fördelning av pengarna.

Läs mer om arrangörsstödet för barn och unga på kulturivast.se

Källa: www.kulturivast.se



Vägning av bäbisar på bibliotek

I Södra Ryd i Skövde har BVC och biblioteket inlett ett samarbete där de erbjuder språkutvecklingssamtal och vägning av baby vid samma tillfälle. På biblioteket.

Text och bild: Helén Andersson



Vägning Sofia Petterson med sonen Tidjane Sao tycker inte det är konstigt att komma till biblioteket och väga.

Fem små barn i åttamånadersåldern kryper runt på den runda, mjuka mattan och biter nyfiket på de böcker de hittar. Runt mattan sitter deras mammor och håller ett vakande öga på sina telningar samtidigt som de lyssnar på barnbibliotekarie Johanna Muntzing och distriktsjuksköterskan inom barnhälsovård och BVC, Helén Lindström, som pratar om språkutveckling.

– Börja tidigt och läs för era barn, det är viktigt för ordförståelse och framtida språkutveckling, uppmanar Johanna Muntzing.

– Fundera över vilket ert känslspråk är och prata mycket med era barn. De har

mycket att vinna på att lära sig flera språk, säger Helén Lindström.

Samarbete

Det är tredje gången som BVC och biblioteket bjuder in till en träff på biblioteket. Just i dag hade elva föräldrar anmält sig. Att bara fem dök upp kan eventuellt förklaras med förkylningstider. Annars är just svårigheten att få föräldrar att komma till biblioteket en av anledningarna till att Johanna Muntzing tog kontakt med BVC och Helén Lindström som då berättade att BVC hade samma problem med att få föräldrarna till träffarna på

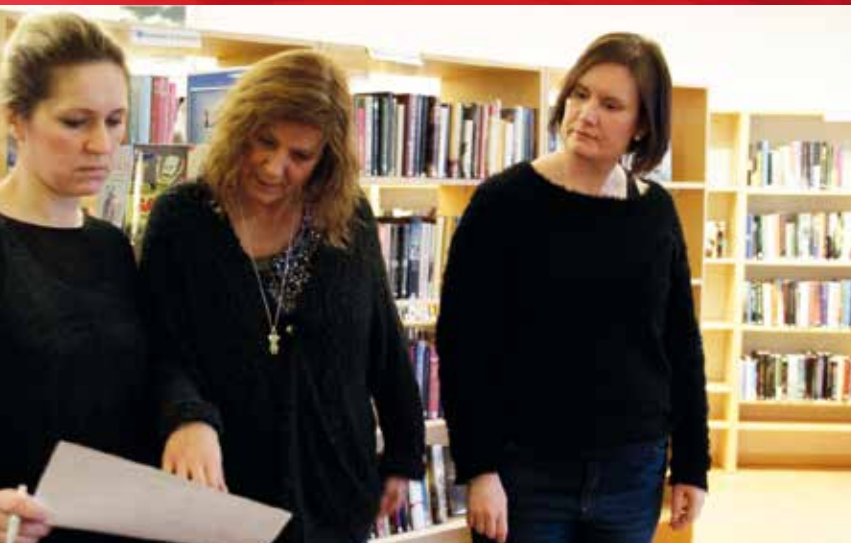
BVC som handlar om språkutveckling.

– När Helén berättade att om det är något föräldrar aldrig missar så är det ett tillfälle att väga barnen, så dök idén upp om att slå ihop tillfällena, berättar Johanna Muntzing.

– Det är ju jättebra samverkan att vi får hit föräldrarna. Många vet inte ens att biblioteket finns. Och det är ju inget problem att bära med sig en våg hit, tillägger Helén Lindström och visar den praktiska väskan hon transporterar den lilla vägen i.

Samtal om språk

Hittills har träffarna på biblioteket varit fri-



Samarbete Elma Hasanbegovic och Helén Lindström från BVC tillsammans med Johanna Muntzing från biblioteket pratar om små barns språkutveckling för föräldrar till babblisar i åldern åtta till tio månader.

– Att de kan väga sin baby vid samma tillfälle gör besöket mer attraktivt, säger Johanna Muntzing.

villiga dit föräldrarna har bjudits in till en vägning. Men Helén Lindström har planer på att göra träffen obligatorisk och låta den ingå i föräldraprogrammet. Södra Ryd är ett typiskt mångkulturellt förortsområde och Helén Lindström tycker att information till nyblivna föräldrar om språkutveckling är viktigt.

– Att de får komma till biblioteket och liksom känna på verksamheten är mer effektivt än om vi pratar om det på BVC.

Varje träff inleds med en rundvandring på biblioteket där Johanna Muntzing berättar om barnavdelningen, om böcker på olika

språk, pekböcker, sångböcker och böcker för föräldrar om barns utveckling.

– Och så brukar jag fråga om alla har lånekort, och är det någon som inte har brukar de vilja få ett vid de här tillfällena, ler Johanna Muntzing som ändå tycker det är för tidigt efter bara tre träffar att säga om föräldrarna återkommer till biblioteket.

Efter rundvandring och prat tar Helén Lindström med sig den lilla vägen till ett mindre rum bakom lånedisken. Ett efter ett kläs barnen av och bärs iväg för att vägas och föräldern har en stund av enskilt samtal med Helén.

Alla mammor uttrycker sig positivt över besöket på biblioteket och innan de klär på sin baby för att gå hem får de med sig en pekbok och De små barnens bok.

– Idag blev det så himla bra. Föräldrarna pratade verkligen med varandra och de fick se hur barnen tog kontakt med varandra, säger Helén Lindström nöjt när hon packar ner vägen och återvänder till BVC. ■

Tillgängligt barnkalas

Tillgänglighet är kanske inte det första man tänker på när det är dags för en stadsfestival som Göteborgs Kulturkalas. Men Göteborg & Co har tillsammans med Kultur i Väst under några år tagit stora kliv mot ett tillgängligt kulturkalas för alla barn.

Text: Helén Andersson

I augusti varje år förvandlas gator och torg i Göteborg till en av Nordens största kulturfestivaler. En del av Göteborgs Kulturkalas ägnas åt barnen och hela den centralt belägna Trädgårdsföreningen förvandlas till ett enda stort barnkulturkalas.

– Kultur i Väst har ett uppdrag att arbeta för alla barn, så för tre år sedan bestämde vi oss för att försöka göra Barnens Kulturkalas i Göteborg mer tillgängligt. Vi hade tre målsättningar; det ska vara gratis, det ska vara mer kultur och det ska vara mer tillgängligt, berättar Eva Johansson, konsulent tillgänglighet på Kultur i Väst.

Översyn

Tillsammans med producenten för Barnens Kulturkalas bestämdes att det inledande tillgänglighetsarbetet skulle få ta tre år. Första året ägnades bland annat åt en översyn av den fysiska tillgängligheten som till exempel grusgångar, skyltar och buller.

– Första året handlade väldigt mycket om att granska och titta på vad som kan göras, säger Eva Johansson som är angelägen om att berätta om ett gott samarbete med Barnens Kulturkalas där en gemensam målsättning är att fler barn ska kunna ta del av kalaset.

– Att göra alla evenemang gratis var aldrig något problem att genomföra. Och även



Ramper ingår Målet är att tillgänglighet ska vara ett naturligt tillstånd i kulturlivet och Eva Johansson drömmer om den dagen då ramper ingår när en scen ska byggas. Foto: Ann-Charlotte Rugfelt Ferm

om Kulturkalasets producent i sin tur har fler att övertyga, sopades det bort grus på trädgårdsgångarna för att underlätta för rullstolar och informationsskyltarna sänktes till lägre höjd.

Under första året genomfördes också en utbildning för alla medverkande som ägnades åt att ge förståelse och ökad medvetenhet om hur det är att leva med en funktionsnedsättning.

– Vi skapade en utbildning där vi försökte få dem att tänka på hur deras aktivitet ska nå fler barn och barn med funktionsnedsättning.

Kriterier

Andra året fick deltagarna titta på sin aktivitet utifrån Västar Götalandsregionens fem kriterier för tillgänglighet där det handlar om att göra det enklare för den som har svårt

att se, höra, röra sig, tåla vissa ämnen eller svårt att tolka, bearbeta och förmedla information.

– Det blev plötsligt mycket mer konkret och en stor entusiasm bland deltagarna, minns Eva Johansson leende och berättar bland annat om en skål med färgglada örönproppar som plötsligt dök upp i entrén till det bullriga Växthuset.

– Man mognade och vågade tänka lite bredare och det märktes en stor skillnad.

Nu närmar sig den tredje säsongen och det är dags att försöka få fler barn med funktionsnedsättning att hitta till Barnkulturkalaset. Eva Johansson är väl medveten om att barn med funktionsnedsättning inte är vana vid att kunna delta och därför inte hittar till Kulturkalaset.

– Min förhoppning är att de som kommer ska känna sig delaktiga och att den känslan sprider sig.

lan sprider sig.

Dokumentation

Ett mer övergripande mål är att samla alla kunskaper från de tre utvecklingsåren och ta fram en guide som ska kunna användas av andra arrangörer. Och Eva Johansson tror att sådant här arbete smittar av sig. Hon kan redan se effekter på en del av Göteborgs kulturinstitutioner där Kulturkalasets deltagare tagit med sig sin erfarenhet tillbaka in i ordinarie verksamhet. Svårigheten tror hon ligger i att hitta ett sätt att bygga arbetet så att det inte bara hänger på en person, utan att det är verksamheten som bär frågan.

– Det behövs rutiner och förankring för att det ska fungera. Men alla som jobbar med kultur vill ju att fler ska få ta del, så det känns ju som en naturlig utveckling. Man har bara inte tänkt eller vågat eller förstått tidigare. ■

JO kritiserar inställd föreläsning

Justitieombudsmannen, JO, riktar kritik mot Göteborgs stad efter att stadsbibliotek valt att ställa in föreläsningen "Invandring och mörkläggning".

Text: Helén Andersson

Det var i augusti 2014 som en förening hyrde in sig på Göteborgs stadsbibliotek för att hålla föreläsningen. Inbjuden föreläsare var den förre detta etnologiprofessorn Karl Ove Arnstberg vars språkbruk i olika media beskrivits som antisemitiskt och vars böcker kallats högerpopulistiska.

Stadsbiblioteket i Göteborg fick, bland annat i social och lokal media, kritik för sitt arrangemang. Kritik bibliotekschef Christina Persson bemötte genom att hänvisa till kommunallagens regler om lika behandling. Några dagar senare beslutade Stadsbiblioteket ändå att ställa in föreläsningen med förklaringen att risken för ordningsstörning var

för stor.

Föreningen valde då att JO-anmäla biblioteket för att ha agerat diskriminerande och för att ha inskränkt yttrandefriheten.

I sitt svar skriver JO att omständigheterna ger intryck av att innehållet och den negativa opinionen påverkade bibliotekets beslut att ställa in föreläsningen. Därför får Kultur nämnden i Göteborgs stad, som svarar för bibliotekets verksamhet, kritik för att "biblioteket genom sitt sätt att hantera ärendet inte levt upp till regeringsformens krav på objektivitet."

– Anledningen till att vi avbröt föreningens inhyrning i stadsbibliotekets hörsal var att vi befarade att ordningsstörning skulle kunna uppstå i samband med föredraget. Nu har JO:s beslut kommit. För detta får Kultur nämnden, som ansvarar för bibliotekets verksamhet, kritik. I praktiken innebär detta att vi inte kan hyra ut hörsalen till föreningar och föredrag om inte polisen avråder från uthyrning eller om det finns misstanke om

att brott ska begås i samband med uthyrningen. Göteborgs stad arbetar sedan en tid tillbaka med en uthyrningspolicy för stadens lokaler. När den är beslutad blir det den vi utgår ifrån när vi hyr ut, kommenterar bibliotekschef Christina Persson. ■



Framsidan på nätet!

En första pilot av Techformance sker under våren. Framsidan är på plats. Läs mer om projektet på sid 22 och ta del av uppföljningen på framsidan.net

IFLA – en global röst

Hur det är att vara med att utveckla biblioteken i världen vet bland annat Kirsten Boelt som varit aktiv i IFLAs sektion för barn och unga i åtta år. Det är den längsta period det är möjligt att sitta i en sektion inom IFLA. Framsidan har pratat med henne om IFLAs arbete med barnbibliotek runt om i världen.

Text: Helén Andersson

Hur skulle du beskriva arbetet på Sektionen Libraries for children and young adults?

Vårt arbete handlar ju om att sprida idén om att det är viktigt att arbeta med barn och unga, att biblioteksutbudet vänder sig till målgruppen och att biblioteken blir duk-tiga på det i det land de bor i. För att sprida den idén består vårt arbete till stor del av att arrangera föreläsningar till den årliga konferensen. Och där har vi under åren haft olika inriktningar som utveckling av barnbibliotek, innehåll och verksamhet och design av barnbibliotek. Det viktiga är att konferensen har ett globalt perspektiv så att vi inspireras av varandra. Läskampanjer i Europa lär sig av läskampanjer i Afrika eller Asien. Och tvärt om.

Dessutom har sektionen arbetat med många relevanta projekt och arbetat med olika guidelines för arbete på barnbibliotek.

Berätta om något av de projekt ni startat?

Det viktigaste projektet är det som heter Sister libraries. Det handlar om gränsöverskridande samarbete och om att skaffa systerbibliotek någon annan stans i världen. Ett systerbibliotek som man kan utväxla erfarenheter och bra idéer med. Ett projekt som syftar till att bryta isolering och stagnation och vara en kanal för stimulans, motivation och dialog.



Rätt fokus Kirsten Boelt menar att det viktiga är att IFLA har ett globalt fokus och vänder sig till alla i hela världen som arbetar med barnbibliotek. Foto: Peter Søholm Simonsen

renheter och bra idéer med. Ett projekt som syftar till att bryta isolering och stagnation och vara en kanal för stimulans, motivation och dialog.

Hur har arbetet med barn och unga utvecklats på världens bibliotek under dina åtta år?

Det är väldigt olika. Det är ekonomiska och politiska ramar som säger vilka möjligheter barnbiblioteksarbete har i olika länder, och här finns ju stora skillnader. I många länder säger bibliotekslagen att det ska finnas barnbibliotek och ett utbud för barn och unga, men inte överallt.

Det viktiga är att förståelsen för att barn ska läsa finns. Men också det är väldigt olika och det är skillnader på vad man lägger vikt på. Det finns några ställen i Afrika till exempel där det fortfarande inte finns tillgång till litteratur på deras modersmål. Så vårt arbete har ett brett spektra.

Å andra sidan arbetar vi också med hur viktigt det är med tillgång till internet. Från och med i år har vi också information och lite tips och råd på vår webbsida om hur vuxna kan arbeta med barns engagemang på sociala medier.

Det fantastiska är när man ser att ett bibliotek förstår hur viktigt det är att arbeta med barnbibliotek och när det utvecklas och får använda de möjligheter och resurser som finns.

Fakta

IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions

– är en oberoende, internationell icke-statlig och icke vinstdrivande organisation som samlar informationsspecialister, bibliotek och deras användare i hela världen.

Kirsten Boelt är numera dansk biblioteksförnings representant i IFLAs styrelse, Governing Board. Till vardags är Kirsten Boelt områdeschef på biblioteket i Aalborg i Danmark.

Skulle du säga att IFLA spelar någon roll för utvecklingen av barnbibliotek i världen?

Det vill jag ju gärna svara ja på.

Jag tycker att sektionen hjälper barnbibliotek med praktiska redskap som till exempel med guidelines för barnbiblioteksarbete och andra verktygslådor man kan använda när man ska arbeta med utveckling. Praktiska anvisningar och riktlinjer som kan lyftas i en debatt massmedialt, eller användas av ett bibliotek eller en biblioteksförning för att sätta mål. Verktygslådor att arbeta både praktiskt och politiskt med.

På konferensen förra året skrev IFLA under Lyon-deklarationen som fokuserar på tillgången till information och där betydelsen av att kunna läsa och förstå är en del av helheten. Och det fantastiska med IFLA som lobbyorganisation är att den lyckats med sin lobbyverksamhet och fått FN att förstå att när man ska utveckla ett samhälle ska man också ha kompetenta medborgare. Det är vi rätt stolta över! ■



Läs mer på framsidan.net



Gilla Framsidan på Facebook



Kort och gott

Berättarministeriet till Göteborg

Den ideella stiftelsen Berättarministeriet planerar att starta en skivverkstad i Göteborg vid årsskiftet 2016/17. Verksamheten vänder sig till barn och unga mellan 8-18 år i områden med hög arbetslöshet.

– Exakt var i Göteborg är inte bestämt. Vi har ringat in att behovet är som störst i Östra Göteborg. Nu går vi vidare och tittar på skolresultat, arbetslöshetssiffror och inkomstnivå i de olika stadsdelarna, säger Dilsa Demirbag-Sten, journalist, debattör, författare och verksamhetsansvarig på Berättarministeriet i ett pressmeddelande.

Läs mer om Berättarministeriets verksamhet i Framsidan nummer 4 2014.

Get Online Week

För sjätte året i rad arrangerar Digidelnätverket Sveriges deltagande i den europeiska kampanjveckan Get Online Week. Kampanjen pågår 14-20 mars.

Get Online Week 2016 har två internationella teman: Trust and confidence and Digital jobs. Två teman som handlar om användarens tillit och förtroende för den digitala infrastrukturen.

Niclas Lindberg slutar på Svensk biblioteksförning

Svensk biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg lämnar sitt förordnande i samband med föreningens årsmöte under Biblioteksdagarna i Västerås i maj.

– Efter tio år som Generalsekreterare känner jag att det är läge att göra något annat. Beslutet har mognat fram under vintern, säger Niclas Lindberg i en kommentar på Svensk biblioteksförnings webbsida.

Spelet om berättelsen

Berättandet har sett olika ut genom tiderna. Från det muntliga till dagens gränsöverskridande format. Techformance är projektet som kopplar ihop en samisk litterär berättelse med dataspel och teater. Det landar i en interaktiv föreställning där barnen själva kan styra vad som händer på scenen.

Text: Fredrik Svedemyr

Techformance kan en smula grovhugget beskrivas som en upplevelse där barn genom ett dataspel skapar en prolog till en teaterföreställning. Det som händer på scenen bestäms av de val barnen gör i spelet, en form av interaktiv teater som möter barn och unga i dagens verklighet.

– Det känns som vi bryter ny mark här. Forumteater, där barn kan påverka handlingen är inget nytt i sig. Men med detta provar vi nya metoder och skapar en kringupplevelse, som vi tror tar det hela ett kliv framåt, säger Lotta Eldh, på Kultur i Väst, som tillsammans med kollegan Helena Rung ligger bakom projektet.

En aktiv roll

I dagsläget är mycket under utveckling. En grupp barn har genomfört en enklare pilot och utifrån den kommer sedan själva spelet byggas och andra delar av helheten att finslipas. Tanken är att barnen ska välja en karaktär redan i spelet som de sedan följer på scen. Utifrån vissa givna val i spelet kommer sedan föreställningen gestalta sig på lite olika sätt. Barnen har därmed också olika ingångar för berättelsen när den sedan fortsätter på scen.

– Detta är ett sätt att öppna upp för en annan upplevelse i deras mediekonsumtion. En upplevelse där de också blir delaktiga och får en aktiv roll i berättandet, säger Helena Rung.

Över gränser

Projektet är också ett gränsöverskridande samarbete i flera lager. Berättelsen är skapad av författaren Maret Anne Sara, som för drygt tre år sedan debuterade som ungdomsförfattare med boken. Mellom Verderner, en slags samisk fantasyberättelse om syskonparet Sanne och Lemme i en tillvaro av parallella världar. Boken har senare översatts till norska och kommer längre fram även att översättas till svenska. Med utgångspunkt från boken har hon nu skrivit manus för Techformance-projektet. Företaget Mobile Storytelling ska ta fram själva dataspel. På scenen är det Leif Stinnerbom som står för regin. Han har sedan 90-talet utvecklat stilen och formatet på Västanå teater i Sunne, där han idag är verksam som teaterchef. Leif Stinnerbom jobbar bland annat med teaterföreställningar inspirerade av folkmusik och dans och har således en lång erfarenhet av att korsa konstformernas olika gränser.

– Det är spännande att jobba med alla dessa människor, som kan tänka utanför teaterns gränser. Vi har även ett samarbete med kompositören Anna-Karin Klockar som ska skapa olika musik- och ljudillustrationer. Sedan ska vi försöka engagera en isländsk scenograf, vilket kommer göra det till ett ännu större nordiskt samarbete, säger Helena Rung vidare.

Vinst för barnen

Själva ordet Techformance bygger på idén att komma bort från en mer traditionsbunden uppfattning om en föreställning. Att utforska berättandet i olika format förekommer också i olika sammanhang. Liknande projekt finns i Kanada och på närmre håll driver Interactive Institute Göteborg projektet In a coded reality, där deltagarna genom neurologiskt gränssnitt påverkar utfallet av en berättelse på scen. Riksteatern har tidigare också haft projekt som på olika sätt har testat scenkonstens gränser. Den här typen av projekt väcker frågor kring vem som äger berättelsen. Det blir också ett utforskande kring gränsen mellan en slags deltagande kultur och en mer passiv upplevelsekonsumtion.

– Vi vet att det tänks i olika delar av scenkonstvärlden. Nu finns det också andra tekniska förutsättningar för att driva den här typen av projekt än för tio år sedan. Nya sätt att berätta skapar nya möjligheter. Det är en stor vinst för barnen att de kan koppla ihop ett spel med en berättelse och få en vibrerande helhetsupplevelse. Detta är ett sätt att vara angelägna för dagens barn, säger Lotta Eldh. ■

Den tysta kunskapens kraft

Det finns en osynlig kreativ kraft i vissa av dagens subkulturer. Det till synes farliga och det som kan uppfattas som en motreaktion mot samhället och vuxenvärlden bygger kunskap. Att synliggöra denna form av kunskapsbyggande är en viktig uppgift för bibliotek och andra offentliga institutioner. Sociologen Erik Hannerz ser det som ett sätt att stärka demokratin och få individer att växa.

Text: Fredrik Svedemyr

I ett industriområde i utkanten av en stad gapar lokalerna tomma. Här och var korsade fönster. Andra är igenspikade med spånskivor. På rödbruna tegelfasader varvas graffiti-taggar med olika motiv. Gatubelysningen är gles och små tvärgator försvinner i becksvalt mörker. I det stora hela en miljö som inte direkt bjuder in till en avslappnad kvällspromenad. Men ett av husen bryter den något ogästvänliga inramningen. En muralmålning signerad en mexikansk konstnärinna breder ut sig från källarfönstren längs trottoaren och upp till taket. Innanför dörrarna på första plan finns ett café där det serveras vegansk fika. En trappa upp riggar några ungdomar för kvällens spelning, trimmar ljudet och riktar strålkastarna från en ljusrigg. Utmed ena väggen ställer andra i ordning böcker och tidningar till försäljning. Hela huset kokar av kreativitet.

Ungefär så här skulle sociologen Erik Hannerz kunna inleda ett föredrag. Med rötter i sin egen musikmylla har han skrivit sin avhandling om hur en subkulturell rörelse som punken kan bidra till ett informellt lärande.

– Det är viktigt att poängtera att allt inom subkultur är inte bra. Enligt subkulturell teori uppstår den här typen av rörelser ofta som en reaktion på orättvisor. Ungdomar som känner sig orättvist behandlade. Punken är en av de mest omskrivna subkulturella rörelser. Jag har jämfört punkrörelsen i Indonesien och Sverige. Genom att se punken som en reaktiv rörelse missar man det kreativa



Kreativ Vissa av dagens subkulturer rymmer både kreativitet och kunskap. Sociologen Erik Hannerz har studerat punkrörelsen och ser ett stort värde i att synliggöra kunskap som hamnar utanför de formella strukturerna för lärande. Foto: photospin.com

utrymme som skapas, säger Erik Hannerz.

Bara göra

Det kreativa utrymme Erik pratar om är en del av det som kallas för ”do it yourself”-kulturen, DIY. Det handlar om att hitta lösningar på alltifrån bristen på en plats att vara, till att spela i ett band eller släppa en skiva.

Detta i ett sammanhang när ingen annan gör det åt dig. Fram till den färdiga skivan eller vad det nu handlar om, finns också ett lärande.

– När jag pratade med punkare och frågade vad de hade lärt sig, så var det många som svarade: Vadå lärt mig? Jag har inte lärt mig något. Jag har spelat punk. Det sker ett

lärande som inte alltid uttalas som ett lärande. Det står inte i ditt CV att du har varit punkare, fortsätter Erik Hannerz och ser också att det finns en avslappnad inställning till kunskap inom punkrörelsen.

– Det handlar mycket om ett sätt att tänka och förhålla sig till sin omgivning. Det kan vara någon som säger: Men du kan ju spela piano, då kan du väl spela gitarr också. Hur svårt kan det vara? Subkulturen utgår från att bara göra. Resultatet är många gånger oviktigt. Det blir ett sätt att sänka trösklarna för deltagande, fortsätter han.

Mått på kunskap

Det formella lärandet och skolsystemet vilar på en grund från de gamla grekerna. Förändringarna sker sakta. Läger vi där till ytterligare ett lager i form av klasskillnader och andra strukturella ojämlikheter, får vi ett system som enligt Erik Hannerz kan vara starkt exkluderande. Med senare tids nyliberala tendenser, ser han också en risk för att mätbarheten hamnar i fokus.

– Det är klart att det finns yrkeskategorier där det krävs ett formellt lärande, som bygger på vetenskapliga grunder och beprövad kunskap. Men vi måste också kunna se bortom betyg och se till vad folk faktiskt kan. Här är folkbildningen ett intressant alternativ, fortsätter han och ser också att det informella lärandet kan ha stor betydelse i ett vidare sammanhang.

– De nyanlända som kommer kan en massa saker. Det är viktigt att fånga kunskap och hitta system som kan kombinera formellt och informellt lärande. Det är många gånger en valideringsfråga. Kanske borde Arbetsförmedlingen mer ägna sig åt att fråga vad folk faktiskt kan, snarare än att arrangera kurser i hur du skriver ditt CV, säger Erik Hannerz vidare.

Riv hindren

Många gånger uppstår behovet av att lära sig saker själv ur ett vakuum och en känsla av utanförskap. Kommunen ställer kanske inte alltid upp med en skatepark eller en plats för



Ge plats Erik Hannerz är sociolog vid Lunds universitet. Inom punken finns det en "do it yourself"-filosofi som bygger på att lösa sina egna problem eller fylla sina kunskapsluckor själv. Ingen annan gör det. Erik Hannerz ser denna filosofi som en tillgång och något etablerade organisationer, som bibliotek, kan lära sig av. Ett sätt är att bejaka den informella kunskapen och skapa delaktighet. Foto: Fredrik Svedemyr

unga på ett sätt som möter deras behov eller önskemål. Därför fyller de ibland själva tomrummet och skapar sig egna utrymmen. Det blir en motreaktion.

– Det finns ofta en rädsla för subkulturer. Men vi borde istället fundera på hur vi kan lära av olika subkulturer, säger Erik Hannerz.

Det finns olika sätt att möta den kreativa kraft som präglar "do it yourself"-andan. Erik Hannerz har själv jobbat med olika projekt där fritidsgårdar har engagerat ungdomar. Som i många andra sammanhang handlar det i stor utsträckning om att skapa delaktighet. En delaktighet som enligt Erik Hannerz utgår från idén att inte låta ungdomarna komma till ett dukat bord, utan att det finns ett utrymme att faktiskt skapa något utifrån vad de själva vill och kan.

– Det handlar inte så mycket om att tänka utanför boxen, utan mer att tänka annorlunda inom boxen. Istället för att fråga vad ungdomar vill, kan man fråga vad de upplever

för hinder.

Låna en polis

För bibliotek och andra institutioner kan det många gånger vara en utmaning att få till en bra dialog. Erik Hannerz menar vidare att det är viktigt att våga vara flexibel i den egna organisationen och samtidigt utgå från det grundläggande syftet eller målet som finns. Utifrån detta talar han om vikten kring hur man riktar sitt budskap och formulerar sina frågor till ungdomar som en viktig grund för att bygga ett bra deltagande. Och i det här sammanhanget tar Erik Hannerz också gärna in perspektiv från "do it yourself"-filosofin.

– Ta inte in en dyr konsult för att lösa de utmaningar som finns. Ta vara på den kunskap som finns i gruppen och jobba utifrån den för att sänka trösklarna. Gör det till en kul grej. Kasta om roller och tankar kring vad som exempelvis är ett bibliotek. Idén att låna ut en polis eller en taxichaufför tycker jag är ett bra exempel på något som utgår från grundidén, men ändå överraskar och skapar lite kaos. Vad händer om vi ställer klassiker på serieavdelningen? Det kanske inte funkar. Men ibland måste man bara våga prova, säger han.

Høj volymen

Nu kanske inte alla ungdomar springer till biblioteket för att låna en polis eller en taxichaufför. Poängen är snarare att fånga en slags flexibilitet som form för verksamhetsutveckling. En form som tillåter mer av punkens tongångar och höjer volymen för den tysta kunskapen.

– Vi som kollektiv eller samhälle har inte inte råd att bortse från all den kunskap folk besitter. Den tysta kunskapen riskerar att försvinna för att den inte går att mäta. Folk ska få ta plats utifrån vad de kan och är intresserade av. För mig handlar det om inkludering och demokrati, säger Erik Hannerz. ■

Nyckel till lyckad läsinlärning

Erfarna pedagoger som använder skönlitterära böcker och som har höga förväntningar på barnen är några framgångsfaktorer för elever som ska lära sig läsa. Det framkommer i Ulla Dambers avhandling från 2010.

Text: Helén Andersson

Ulla Damber är forskare i läs- och skrivutveckling. Hennes avhandling *Läsa för livet: Tre studier av svenska barns läsutveckling*, genererade en hel del artiklar i olika pedagogiska skrifter. Uppmärksamheten berodde delvis på att hennes forskning tydligt visade att äldre, erfarna pedagoger med bra struktur kompenserade elevers socioekonomiska bakgrund och varierande språkbakgrund när det handlar om läsinlärning.

– Det är ju inget konstigt egentligen att erfarna lärare har större verktygslåda och har större erfarenhet av olika barns olika behov, konstaterar Ulla Damber så här några år senare.

Hon tror att det till stor del handlar om hur den nyblivne läraren socialiseras in i yrket och att många gör det skolan alltid har gjort.

– Det behövs ett mentorskap i svenska skolan så att den nyblivna läraren får hjälp med att reflektera över vad de gör.

Klassfråga

Lärarens förhållningssätt till litteratur är en annan viktig komponent där Ulla Damber har sett att många oreflekterat använder läroböcker i sin undervisning. Hon menar att även om det finns bra läroböcker är kanske inte dramaturgin alltid det som bär, och att det är här den ”vanliga” boken kommer in.

– Jag tror det är bra och jag tror att det utmanar barnens tankar.

Men det är också tillgången till böcker som gör barn till läsare och det är här förskola och skola kan göra skillnad och kompensera den textfria hemmiljö många barn växer upp i. Och hon menar att det verkligen inte är en ny situation som uppkommit med fler flerspråkiga barn i skolorna.

– Barn som har flytt har ju inte gjort det med åtta lådor böcker i bagaget, och för dessa barn betyder skolan mycket. Men det gäller även svenska barn som kommer från miljöer där läsning inte är en högt värderad aktivitet.

– Det är en klassfråga, konstaterar hon.

Kul läsning

Egentligen, säger Ulla Damber, är hon en antimetodperson när det gäller läsmetoder och läsinlärning. Hon är övertygad om att de flesta metoder brukar sluta med att barn lär sig läsa, och hon tror att det är vad de läser som spelar roll.

– Jag tror på lusten och att läsningen ska utmana intellekt och tänkande vid ung ålder. Man måste ha tilltro till barnen och det är jätteviktigt att de tycker det är roligt.

Just nu forskar Ulla Damber om hur betydelsefull läsningen är innan barnet kan läsa själv. Det handlar om högläsning, om vikten av läsförståelsestrategier och om hur man kan hjälpa barnen in i en berättelse.

– Självklart måste pedagogen anpassa sin läsning efter vilken barngrupp de har, men



Ulla Damber Foto: Helén Andersson

det handlar också om hur pedagogen läser. Jag tyckte lärarhögskolan uppmärksammar konsten att läsa alldeles för lite, säger hon och önskar mer skådespelarträning på utbildningarna.

Samarbete

Ulla Damber tror på samarbete mellan skola och bibliotek och ju tidigare barnen hittar till biblioteket desto bättre. Däremot beklagar hon att inte alla pedagoger är medvetna om bibliotekets alla resurser, och att forskningen visar att det är biblioteken som är pigga på samarbete med skolan, men inte i lika hög grad tvärtom. Hon menar att det finns en stor potential i bibliotekarien som person eftersom bibliotekarien kan fungera som en koppling till världen utanför skolan, men framförallt som en resurs när det gäller litteratur.

– Lärare har ofta inte tid och möjlighet att hålla sig uppdaterad och jag tror det kan hända väldigt spännande saker i ett samarbete. Framförallt med tanke på alla flerspråkiga elever som finns i skolan i dag. ■

Att läsa är ju att ha roligt

Sveriges tredje läsambassadör heter Anne-Marie Körling. Hon är lärare, författare, krönikör och föreläsare och allt hon gör kretsar kring mötet med litteratur, undervisning och språk.

Text och bild: Helén Andersson

Hon är sen och jag ser henne på långt håll där hon kommer småspringande mot mig där jag väntar utanför hennes port. Jag får ett varmt handslag och en ursäkt i samma gest.

– Förlåt, jag mejlade min portkod. Har du inte fått den, undrar hon medan hon släpper in oss båda i den varma porten och småspringer före mig de tre trapporna upp till lägenheten.

Vi sitter snart i hennes stora kök med varsin kopp kaffe och jag får veta att hon har en förbeställd taxi som hämtar henne om exakt en timme. Då ska hon föreläsa för ett gäng skolledare någon annanstans i Stockholm.

– Ser ditt schema ut så här jämt, undrar jag både oroligt för hennes hälsa och för att vi inte ska hinna med intervjun.

Men hon bedyrar att det kommer att lugna ner sig veckan därpå. Något jag tvivlar på, för efter att ha läst på om henne och hennes liv har jag förstått att det händer mycket runt Anne-Marie Körling. Och det mesta handlar om läsning, undervisning och språk.

Pratar med böcker

Det ligger travar med böcker på det stora köksbordet, alla fulla med post-it-lappar och anteckningsblad som spretigt sticker ut mellan boksidorna. Anne-Marie plockar upp en bok i en av travarna, Sven-Eric Liedmans Ett

oändligt äventyr som hon läst många gånger och som är fylld av post-it-lappar, understrykningar och anteckningar.

– Jag pratar med boken med pennan och det går nästan inte att läsa en bok efter mig. I den här boken har jag dessutom olika färger på post-it-lapparna, en färg till sådant jag tycker skolan bör utveckla, en annan färg handlar språkutveckling och en annan om läsning.

Trots att hennes sätt att läsa är aktivt och medvetet, säger hon att första gången hon läser en bok låter hon det, trots att pennan är med, vara ett möte och en läsupplevelse. Nästa gång kan hon bli förvånad över sina egna funderingar eller över något hon strukit under, eller inte har strukit under

Att läsa är ju att ha roligt här och nu och att få spegla sig och får vara på platser man aldrig har varit på.

Anne-Marie Körling

– Nya tider ger nya frågor, konstaterar hon. Men jag läser väldigt mycket för att se vad jag kan göra i mötet med barn, utan att låta mig förloras i det. Det får inte bli ett uppdrag att läsa. Jag vill ju ha läsoplevelsen också. Och det ska barn och unga också få.

Uppväxt

Anne-Maries uppväxt präglades av mycket musik och mycket böcker med en farfar som varit tonsättare, en morbror som var bokhandlare och mycket böcker i hemmets bokhyllor. Farfar Felix Körlings lekfullhet med språket i sina barnvisor gav henne en nyfikenhet på språket som följt henne genom livet.

– Vi sjöng farfars barnvisor och morfar högläste för vår stora släkt. Det var inte alltid jag förstod vad det handlade om, men jag sjöng med och jag lyssnade och jag fick ju höra dem redan som väldigt liten.

När Anne-Marie var sju år dog hennes pappa. På den tiden pratade man inte med barn om sorg, och ingen pratade om pappor med henne under hennes uppväxt. I stället sökte hon i litteraturen och läste mycket böcker där hon letade efter pappor.

– Det var ju det enda jag längtade efter, att få någon slags pappa att identifiera mig



FAKTA

Namn: Anne-Marie Körling

Ålder: 57 år

Jobb: Läsambassadör

Bor: Stockholm

Familj: Sambo, tre vuxna barn och ett barnbarn

Vad läser du just nu: Astrid Lindgrens Madicken. För att jag läst alla Astrid Lindgrens böcker tidigare, men aldrig den här och för att jag får bomull i magen av hennes böcker.

Berätta om din blogg Körlings

ord: Jag bloggar för att jag vill reflektera utåt och för att jag vill ha ett större pedagogiskt samtal om det vi håller på med i skolan.

Finns det något vi inte vet om

Anne-Marie Körling: Jag gillar humlor. Jag räknar humlor och tittar på humlearter. Och så är jag ganska privat av mig.

Hur reagerade du när du fick uppdraget som läsambassadör:

Jag satt i bilen med min son när jag fick frågan på telefon. Och jag bara skrek; Ja! Ja det vill jag!

med.

Pippi Långstrump, som inte heller har någon pappa, var en av de litterära figurer som hjälpte Anne-Marie i hennes saknad när hon var barn, och för bara ett år sedan hittade hon boken En liten berättelse om kärlek av Ulf Stark med illustrationer av Ida Björs.

– Då kom jag på att Oj, vad jag längtat efter pappa! I boken känner han pappans dofter och det var precis vad jag gjorde i hemlighet när jag var mindre. Det blev så starkt när jag läste den.

Det var aldrig någon som sade vad Anne-Marie skulle läsa när hon växte upp. Däremot vad hon inte fick läsa, och eftersom hon inte fick läsa Allersromaner var det de som lästes och som låg gömda i en låda under sängen.

– Så grejen med dem var ju att de lästes i hemlighet, men vilka samtal jag hade med mina klasskamrater på väg till skolan, minns hon leende. Vi var tonåringar som läste och vi skapade gemenskap för att vi läste samma saker.

Engagemang

Det var inte bara Allers som lästes i smyg i flickrummet. Redan som 13-åring läste Anne-Marie psykologiböcker. Hon har ingen förklaring på varför hon gjorde det, men hon säger att hon alltid har haft ett intresse för lärande och för barn. Till exempel visste hon tidigt vilka rättigheter barn har och förklarade det gärna för okunniga vuxna.

Så småningom bestämde hon sig för att läsa till lärare. Ett val som visade sig var det roligaste hon gjort, och ett val som fick henne vilja vitalisera undervisningen i skolan.

– Jag ville jobba med litteraturen som bas. Det var A och O för mig. Och det fick jag kämpa för. Både på lärarhögskolan och på skolan jag senare jobbade på.

Anne-Marie ville undersöka vad barn väljer att läsa när de får bestämma själv, så redan i sin första klass bar hon in en massa böcker och tidningar i klassrummet och hon såg till att det fanns massor av sköna platser att läsa på. Vilket resulterade i att ingen ville läsa ur

de läseböcker som ingick i undervisningen, vilket i sin tur fick Anne-Marie att läsa högt ur de böckerna och utforma gemensamma uppgifter runt dem.

– Läsförståelse kommer inte bara för att vi har böcker, vi måste göra gemensamma saker med boken och med läsningen. Högläsning utmanar barn att läsa och hemligheten är att själva läsengagemanget ligger i att böckerna finns där barnen är och i samtalet om texten.

Väckar frågor

Genom den stora tillgången till böcker och tidningar i klassrummet fick Anne-Marie alla barn att bli läsande. Och eftersom barn ofta är nyfikna pratades det mycket om vad de läste och det blev ett naturligt flöde mellan böckerna. Hon såg att barnen blev mer medvetna om all text och att hennes roll som lärare var att se till att de kunde och fick läsa, vara nyfikna och att lyssna.

– När det gäller barn tycker jag det är roligt att inte ha förutfattade meningar om vilka de är. Fråga dem! Det blir så mycket rolig undervisning när man är nyfiken som lärare. Och jag tycker man kan ställa vardagsfrågor om läsning och vad det gav för upplevelse, precis som vi pratar om hur vi sov och vad vi ätit.

Hon plockar upp en annan bok ur sina travar på bordet, Ison Glasgows När jag inte hade nåt.

– Den här boken, säger hon, talar om hela inställningen till skolan. I boken berättar Ison Glasgow hur hans mamma varje dag under hans skoltid var nyfiken på vilket nytt ord han skulle lära sig och komma hem med. Han hade ett uppdrag och en positiv förvänta på skolan med sig hemifrån. Och då gäller det att skolan möter upp den positiva förväntan. Sådant grubblar jag på, säger Anne-Marie.

Läsambassadör

Anne-Marie Körlings nya uppdrag som läsambassadör gör att hon två år framöver kommer att stå på två ben. Det ena är kvar i

skolans värld med bland annat Läslyftet och föreläsningar om textsamtal, medan det andra tar plats i Kulturrådets perspektiv med läsning utanför skolans värld. Hennes övertygelse och förhoppning är att de två ska berika varandra och vidga perspektiven.

– Jag tror på varenda liten insats, säger hon övertygande och berättar att hennes strategi som läsambassadör kommer att vara att prata om böcker, litteratur och läsning med alla överallt hela tiden. Och det är samtalet om det man läser och högläsning hon kommer att slå ett extra slag för.

– Jag vill att alla ska förstå hur boken kan bli intressant för barn igen och jag kommer alltid att ha en bok instucken i kjollinningen och jag kommer att ställa samma fråga till mig själv varje dag: Har jag fått någon att ställa frågor om böcker idag?



Prata böcker Anne-Marie Körling vill att barn ska få ett rikt, nyanserat, levande, lekfullt och kreativt språk.

– Prata mycket litteratur med barn, uppmanar hon.

– Och, tillägger hon medan hon tittar ut genom fönstret där en taxi just tutade uppmanande, att läsa är ju att ha roligt här och nu och att få spegla sig och får vara på platser man aldrig har varit på. ■



Skaraborgskonferensen 2016



Bettina Scheurer
Projektledare på årets bibliotek i Tyskland - Stadsbiblioteket i Köln



Erik Fichtelius
Journalist, författare och nationell samordnare av biblioteksstrategi på KB



Behrang Miri
Debattör, pedagog, programledare och en fängslande talare

Program

Erik Fichtelius, *En nationell biblioteksstrategi – behövs det?*

Bettina Scheurer, *Explore – create – share; the Cologne Public Library in a transformation process.*

Behrang Miri, *Biblioteken som motor för inkludering – på vems villkor?* med flera...

Underhållning med estradpoeten Emil Jensen.

Moderator: Katti Hofflin, *chef för Stockholms Stadsbibliotek.*

Konferensen är i Lidköping 13/4. Se hela programmet och anmäl dig senast 29/3 på www.kulturivast/bibliotopia2016.



VARA KOMMUN



VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Förlegad skärmtidsdebatt

Tjugo år efter att internet blev ett allmänt begrepp i Sverige är vårt förhållningssätt fortfarande ambivalent, och skärmtidsdebatten när det gäller barn och internet är fortfarande en het och levande fråga.

Text: Helén Andersson

– Jag skulle helst inte vilja att vi pratar om skärmtid. Det är ett irrelevant begrepp och det blir så fänigt för i det begreppet ingår ju också att prata med mormor på FaceTime. Det är snarare dags att vi pratar om innehåll där studier visar att vad vi gör vid skärmen är viktigare än hur länge vi gör det, säger Elza Dunkels, docent i pedagogiskt arbete och forskare vid Umeå universitet.

Panikförbud

I mer än femton år har Elza Dunkels studerat barns och ungas vanor på internet och genom åren har hon i olika forum svarat på frågor från oroliga vuxna. Hon konstaterar att det är samma frågor som återkommer genom åren och att den största oron fortfarande handlar om skärmtid och om specifika innehåll.

– Just nu är det mycket frågor om den populära appen Periscope som du kan live-sända med, säger Elza Dunkels.

Appen Periscope spred sig snabbt och snart började det rapporteras om sexuella förövre som blottade sig och om elever som kränkte varandra. Rapporter som resulterade i att många skolor införde ett förbud av appen och att socialtjänsten i en stad rekommenderade föräldrar att radera appen från sina barns mobiltelefoner.

– Det blir ett sådant hallå kring själva appen. Ett hallå som stämmer väl överens med min forskning att vi befinner oss mitt i en panik med en massa småpanik som poppar upp lite då och då, säger Elza Dunkels och

menar att förbud bara leder till att barn utforskar på egen hand tillsammans med kamrater.

– Då kan det gå riktigt illa, för genom förbud lämnar vi barnen ensamma med att hitta egna strategier. Det är vårt ansvar som vuxna att prata med barnen, låta dem behålla appen och i stället använda den som utgångspunkt i en diskussion och kanske få veta vad som är så lockande med Periscope.

Genom att förbjuda vissa sajter och appar skjuter man ifrån sig ansvaret och lämnar barnen utan vägledning, menar alltså Elza Dunkels. Att använda filter och att blockera vissa sajter är inte heller någon bra lösning.

– Den typen av filter och tekniska lösningar fungerar inte och det går alltid att ta sig runt dem. Det handlar om värderingar och istället för att göra de värderingarna genom en teknisk lösning, är det bättre att lägga den tiden på att samtala om saken.

Näthat

Elza Dunkels betonar att nätmobbing är ett komplext fenomen och att vuxna måste vara nyfikna och intresserade av vad unga har att säga. Hon önskar att skolan tog ett större ansvar och hon skulle gärna se nationella direktiv om hur skolan ska arbeta med internet.

– Som det är nu hänger det mycket på skolledning och engagerade enskilda pedagoger i vilken utsträckning det används. Möjligen, tror Elza Dunkels, är det en effekt av skärmtidsdebatten, möjligen är det en känsla av att inte vilja styra i detaljer, men hon tror

att mycket skulle komma gratis om skolan började arbeta ämnesövergripande med internet.

– Vi vet till exempel att barn som är vana användare generellt klarar problem bättre, och en positiv effekt skulle vara att minska kränkningar mot och emellan elever. För, betonar hon, det är definitivt ett allvarligt problem att skolan inte alltid uppmärksammar och motarbetar mobbing.

– Det är liksom grunden. Var den sker är faktiskt irrelevant och ofta är grunden kränkningar som börjar i skolan och fortsätter på nätet.

Net Nanny

Net Nanny är ett av de forum Elza Dunkels har för att svara på frågor om barn och internet. Ett drömprojekt som tyvärr inte genererar så mycket frågor längre, men en dröm som lett henne vidare till andra forum.

– Jag har just deltagit i ett lyckat projekt med kundsupport via telefon. En support som eventuellt kommer att permanentas. Men egentligen skulle jag vilja ha en frågelåda som når många som till exempel ett tv-program, radioprogram eller tidningsspalt. Frågorna som kommer är av samma slag och min uppgift är att lugna och peppa och säga; Vad roligt att ditt barn har ett intresse. Nu gäller det att ta vara på det. ■



Elza Dunkels Foto: Helén Andersson

Om jag hade ett bibliotek...

Ylva Mårtens är lärare, forskare, författare och journalist. Hon har arbetat på Sveriges Radio i över 40 år och har tagit initiativet till programmet Barnen, telefonväkteriet Fråga Barnen! Och bokprogrammet Barnens Romanpris. Hon är flerfaldigt prisbelönt för sitt sätt att lyfta fram journalistik med barnens egna röster. Här drömmar hon om ett allåldersbibliotek utan separata barn och vuxenavdelningar.



Året är 1959. Eva-Lotta, min bästa granne och jag brukade gå till stadsbiblioteket nere i Centrum varje onsdagskväll. Då hade barnboksbibliotekarien tant Astrid tejpats upp en lapp med nya tävlingsfrågor på dörren till barnavdelningen. Tant Astrid var inte särskilt kul, hon hyschade hela tiden på oss och vi vann aldrig den där boken. Ändå gick vi dit varje vecka för bibblan var en plats för oss. Det visste vi. Här fanns andra vuxna. Jag var tio år och Eva-Lotta elva.

Om jag får ett bibliotek skulle jag bygga ett luftigt allåldersbibliotek utan barn och vuxenavdelningar. Ett runt gemensamt rum med många smårum, vrår och bås att dra sig tillbaka i. Rum för bokcirkel. Rum för boksamtal. Ljudisolerade bås för tyst läsning. Rum för högläsning. Vrår för studier. Rum för föräldrar med småbarn. Rum för lyssnande; radio, sagor och poddar.

Mitt allåldersbibliotek är öppet från 8 på morgonen till 10 på kvällen alla dagar utom julafton och midsommarafton. Jag tejpas upp lappar med litteraturfrågor till alla besökare. Jag står där i mitten vid disken och tipsar om böcker till alla. På hyllorna runt väggarna hittar vi alla Muminböckerna bredvid Sommarboken och resten av Tove Janssons så kallade vuxenböcker. Alla Barbro Lindgrens böcker ställer jag på samma hylla. Författaren Gro Dahle och illustratören Svein Nyhus bilderböcker och Stian Holes fotomontage finns tillsammans med andra konst och fotoböcker. Så är det väl knappast i verklighetens bibliotek? Där betraktas barn

som ett eget folk och barndomen som en tid innan vi blir vuxna. Barnböcker existerar bara för barn och skönlitteraturen endast för vuxna. Det är som i radio. Barnprogram i P4 och P1 en kanal för vuxna. När ska barn börja läsa annat än barnlitteratur om vi inte river väggarna mellan generationerna och avdelningarna? Eller när ska unga börja lyssna på radio om inte deras röster och böcker finns med i alla kanaler?

I ett av smårummen på mitt bibliotek diskuterar fem sjätteklassare årets omgång av de fem nominerade böckerna till Barnens Romanpris. En morfar som är knuten till biblioteket är cirkelledare. Alla sjätteklassare i orten läser och diskuterar de fem nominerade böckerna och röstar fram en vinnare. I en vrår läser högstadiel elever sagor för femåringar, ett samarbete med skolan som ligger vägg i vägg med vårt bibliotek. En kväll i veckan sitter jag tillsammans med några tonårstjejer i ett av smårummen. Flickorna hjälper mig att hitta bra böcker för alla, bland både ungdomsböcker och vuxenböcker. Ofta förstår vi inte kategoriseringen. Är det berättelsen, språket, tjockleken på boken? Våra favoriter ställer vi på en hylla som är märkt: Personalen Rekommenderar för Vuxna. Det blir kö på dessa böcker. Barn- och ungdomslitteratur är ett stort och vitalt område. Det kan vara en saga men också en ungdomsroman om existentiella frågor. Det kan vara en klassiker som Anne på Grönkulla eller Skattkammarön. Aktuell forskning visar att vuxna allt oftare läser barn- och ungdomslitteratur.

En tidig kväll i veckan bjuder jag in till ett öppet litteratursamtal. Den här kvällen berättar Ulf Boëthius, professor emiritus på Stockholms universitet om barnbokens historia:

– Ingen ifrågasatte Zacharias Topelius för att han skrev för barn, och både Selma Lagerlöf och Rudyard Kipling var allåldersförfattare som fick Nobelpris. Men för hundra år sedan blev barnboken en egen genre - med lägre status.

Man skall inte vara barnslig. Ordet har för det mesta en nedsättande klang, även om det är ännu värre att vara pueril. Det finns i vår kultur en stark ambivalens när det gäller barnet och barndomen: vi tycker barn är söta och rara men vi respekterar dem inte riktigt. Vi har svårt att betrakta dem som jämlikar. De har ju inte våra kunskaper och erfarenheter. Vuxna har högre status än barn och även om barndomen ibland idealiseras betraktas den som någonting som vi bör växa ur. Detta har i praktiken lett till en ringaktning även för den kultur som omger barnen. Barnlitteratur är inte lika högt värderad som vuxenlitteratur. Det finns som bekant ingen barnlitteraturförfattare i Svenska Akademien och ingen har hittills ansetts vara värd Nobelpriset.

Ylva Mårtens
radiojournalist och författare

Har du tips, idéer eller synpunkter är du varmt välkommen att höra av dig till redaktionen. Skriv till oss på:
redaktionen@framsidan.net

